

De Ommelander
Arnhem

De gewone dingen goed doen

Peter Oudejans - schoolleider

Irma Peters - intern begeleider en leerkracht met managementtaken

250 leerlingen

11 groepen

22 leerkrachten

Rooms-katholiek

Schoolgroep 2

*begrijpend lezen · invoeren nieuwe methode ·
opbrengstgericht werken · afstemming*

‘Een methode moet je durven gebruiken; alles eruit halen wat erin zit.’ Irma Peters

Aanleiding

De wijk Vredenburg in Arnhem-Zuid is in de jaren zeventig gebouwd. De Ommelander vestigde zich als één van de twee basisscholen. De meeste leerlingen komen uit gezinnen met ouders van overwegend Nederlandse afkomst. Maar er zijn ook kinderen die niet of nauwelijks Nederlands spreken.

Uit de toon

‘In 2006 was begrijpend lezen ons slechtste onderdeel. Voor alle andere vakken haalden leerlingen hogere scores,’ vertelt Irma Peters, intern begeleider en lid van het managementteam van De Ommelander. ‘De methode die we gebruikten voldeed gewoon niet meer. Die ging uit van een specifieke aanpak die bij ons niet meer zo aansloeg en eigenlijk alleen klassikaal te geven was.’

Peter Oudejans, schoolleider van De Ommelander, gaat samen met Irma Peters op zoek naar een nieuwe methode voor begrijpend lezen, maar niet voordat het team gezamenlijk criteria heeft opgesteld waaraan deze moet voldoen. Peter Oudejans: ‘We wilden bijvoorbeeld meer aandacht voor het aanleren van leesstrategieën, woordenschat en onderling samenwerken en zochten meer mogelijkheden om te differentiëren.’ Deze criteria zijn gebruikt om twee zichtzendingen van methoden uitgebreider te bekijken. Samen met een externe begeleider stelt Irma Peters een kijkwijzer op, om in de groepen 4 tot en met 8 een cyclus van lessen uit te proberen.

Interventies

‘We hebben veel aandacht besteed aan de keuze voor en implementatie van de nieuwe methode,’ geeft Irma Peters aan. De school laat zich voorlichten en adviseren, loopt alle criteria zorgvuldig na en geeft proeflessen aan de leerlingen. De uiteindelijke keuze valt op *Goed Gelezen*. Samen met de externe begeleider en de uitgever leert het team de methode door en door kennen en gebruiken. De intern begeleider legt klassenbezoeken af en het team bespreekt regelmatig of de specifieke kenmerken van de methode in de lespraktijk tot hun recht komen.

Anders lesgeven

De verandering van methode betekent voor de leerkrachten een andere manier van lesgeven. De leerkrachten leren coöperatieve werkvormen toe te passen

en lessen interactiever te maken. Bij begrijpend lezen houden ze nu meer rekening met niveaoverschillen tussen leerlingen. Irma Peters: ‘Zwakke lezers krijgen nu voorinstructie voorafgaand aan de les. Daarbij gaat het vooral om woordenschat en leesstrategieën. De instructie aan de hele klas is ook gedifferentieerd: er zijn kinderen die met een korte instructie prima samen aan de slag kunnen en er zijn kinderen die uitgebreidere instructie nodig hebben.’ De verwerking van de boekles gebeurt zelfstandig (individueel, in tweetallen of in groepjes) en de zwakke lezers maken de opdrachten onder begeleiding van de leerkracht. Tijdens de bakles, eigenlijk bedoeld om helemaal zelfstandig te werken, ondersteunt de leerkracht de zwakke lezers.

‘We hebben veel aandacht besteed aan de keuze voor de nieuwe methode.’ Irma Peters

Elk kind een uitdaging

'We geven elk kind een uitdaging,' zegt Ronny ten Brinke, leerkracht van groep 6. 'Zwakkere leerlingen krijgen een voorinstructie en een langere introductie dan de rest van de groep. Ik laat ze daarna vaak samenwerken en zet afwisselend kinderen met gelijk en verschillend niveau bij elkaar. Sommige leerlingen krijgen extra aandacht van onze remedial teacher.' Sterkere leerlingen krijgen ook extra stimulansen. Als zij na de korte instructie hun werk af hebben, liggen extra opdrachten klaar die bij de methode horen. Dit zijn bijvoorbeeld meervoudige intelligentieopdrachten, waarbij leerlingen hun kennis moeten toepassen bij het zoeken naar informatie op internet of bij het maken van een gedicht of lied.

Vaardigheidsgroei

De Ommelander gaat nog een stap verder: 'We doen tegenwoordig meer met de scores voor begrijpend lezen. We richten ons niet alleen op de leerlingen met lage scores, maar op alle leerlingen. Een leerling die een A scoort, kan soms nog veel beter, terwijl een leerling die een D scoort wellicht al een grote ontwikkeling heeft doorgemaakt. We bespreken daarom de specifieke vaardigheidsgroei per leerling. De gegevens hiervoor halen we uit het leerlingvolgsysteem van Cito en de methodetoetsen.'

Als de ontwikkeling van een leerling bij begrijpend lezen terugvalt, gaat Irma Peters aan de slag om uit te zoeken waar dat aan ligt. Hoewel de analyse van problemen bij begrijpend lezen niet altijd eenvoudig is, probeert ze hier toch meer grip op te krijgen. Ze bekijkt de ontwikkeling van het kind in zijn geheel en de taalontwikkeling in het bijzonder. Ze maakt analyses van de methodegebonden toetsen, kijkt naar de technische leesvaardigheid, naar woordenschat, naar problemen bij andere taalonderdelen en naar de leerstijl van een kind. De uitkomsten bespreekt ze met de leerkracht.

Op basis van de analyse en het gesprek met de leerkracht komt Irma Peters tot conclusies en kan een gerichte aanpak worden opgesteld. 'Als we zien dat een geringe woordenschat de oorzaak is, zetten we daar extra op in. We hebben een leerling die een tijd in het buitenland heeft gewoond en bij haar heeft deze aanpak goed gewerkt.' De extra aandacht kan ook uitgaan naar technisch lezen, het toepassen van leesstrategieën of het herkennen van de structuur van een tekst.

Resultaten

De leerkrachten van groep 4 tot en met 8 werken inmiddels allemaal met dezelfde methode en passen die op dezelfde manier toe. Alle mogelijkheden die de methode biedt, worden benut.

'Kijken naar de vaardigheidsgroei van leerlingen was echt een eye opener voor ons.' Ronny ten Brinke, leerkracht

De leerlingen kennen de opbouw van de lessen en weten ook op welke manier iedereen speciale aandacht krijgt. 'Meester Ronny helpt ons heel goed van te voren,' vertelt Chloé (9 jaar). 'Eerst kijken we waar de tekst over gaat, dan gaan we de vragen bespreken, dan moeilijke woorden bespreken. Sommige kinderen nemen een schriftje met vragen mee naar huis.'

Van slechtste naar beste

Was begrijpend lezen in 2006 het slechtste onderdeel op De Ommelander, in 2010 is dat omgedraaid: voor begrijpend lezen halen leerlingen nu de beste scores. De goede resultaten zijn terug te zien op school- en groepsniveau. De school heeft ook de indruk dat leerlingen veel beter betrokken zijn bij de lessen; ze vinden begrijpend lezen weer leuk.

Borging

Al tijdens de implementatie van de nieuwe methode leggen Peter Oudejans, Irma Peters en de externe begeleider alle afspraken over het gebruik van de methode (frequentie, tijd, opbouw lessen, instructiemodel, differentiatie, criteria voor keuze niveaukaart) vast in een protocol voor begrijpend lezen. Zij evalueren het eerste schooljaar mede op basis van deze afsprakenlijst.

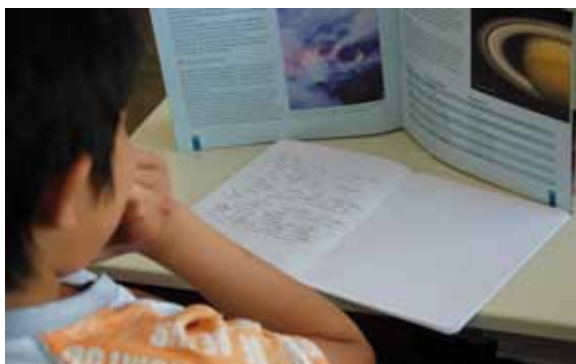
Afspraken levend houden

Gaandeweg is voor begrijpend lezen een goede doorgaande lijn en een duidelijke aanpak ontstaan. Elk schooljaar vindt tussen leerkrachten een overdracht per leerling plaats, waarin zowel het niveau van de leerling als de vaardigheidsgroei ter sprake komen. Nieuwe afspraken komen op de afsprakenlijst terecht. In het teamoverleg toetsen leerkrachten of zij nog altijd volgens plan werken, of de afspraken nagekomen worden en wat er nog moet gebeuren. Peter Oudejans en Irma Peters ondersteunen en faciliteren hen daarbij.

Als intern begeleider signaleert Irma Peters verbeter- en knelpunten en geeft de leerkrachten feedback op hun handelen. Peter Oudejans neemt als schoolleider de gemaakte afspraken mee in de gesprekken met de leerkrachten. 'Onze manier van werken kan alleen als de basis goed is', stelt Irma Peters. 'Een veilige en prettige leeromgeving voor de kinderen, een goede relatie met de ouders en een betrokken en professioneel team zijn voorwaarden voor succes.'

Succesfactoren

- ✓ De methode volledig gebruiken
- ✓ Kijken naar vaardigheidsgroei per kind en differentiëren
- ✓ De oorzaak van eventuele uitval achterhalen
- ✓ Een veilige leeromgeving creëren
- ✓ Afspraken levend houden

‘Wij ondersteunen de leerkracht, net zoals de leerkracht de leerling ondersteunt.’

Peter Oudejans

Bekijk ook het filmpje op www.onderwijsinspectie.nl

Uitgelicht

Borging

De Ommelander legt afspraken over het gebruik van de methode voor begrijpend lezen vast in een protocol. Met behulp hiervan gaat de directie jaarlijks na of de methode nog gebruikt wordt zoals bedoeld. Zodoende 'borgt' de school de kwaliteit, die na de implementatie bereikt is.

Borging vormt een belangrijk onderdeel van de kwaliteitszorgcyclus. De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt of scholen de kwaliteit van het onderwijsleerproces borgen. Daarbij kijkt ze of de school afspraken en procedures op een concrete en controleerbare manier heeft vastgelegd, of de school systematisch nagaat of iedereen overeenkomstig de afspraken handelt en of vastgelegd is op welke wijze borgingsactiviteiten plaatsvinden. Ruim 20 procent van de scholen blijkt dit in onvoldoende mate te doen.

Meer informatie: Inspectie van het Onderwijs (2009). *Toezichtkader 2009. Primair onderwijs – voortgezet onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
Inspectie van het Onderwijs (2010). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2008/2009*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Analyseren van de hulpvraag

Als de resultaten op de toetsen voor begrijpend lezen tegenvallen, probeert de intern begeleider van De Ommelander voor iedere leerling die het betreft te achterhalen wat hier de aard en oorzaak van zijn. Tijdens kwaliteitsonderzoeken beoordeelt de inspectie of scholen in geval van gesignaleerde achterstanden de toets- en observatiegegevens van leerlingen in voldoende mate analyseren en dit vertalen in passende zorg. Op 30 procent van de scholen lukt dit nog niet in voldoende mate. Inspecteurs constateren nog regelmatig dat leerkrachten louter op basis van toetsen (veelal Cito-leerlingvolgsysteem) handelingsplannen schrijven, zonder aanvullend onderzoek te doen, bijvoorbeeld in de vorm van een diagnostische toets en/of een diagnostisch gesprek. Bij begrijpend lezen is het zinvol om te achterhalen of een of meer deelvaardigheden extra aandacht behoeven. Heeft de leerling nog moeite met technisch lezen, is er sprake van een beperkte woordenschat, ontbreekt noodzakelijke achtergrondkennis, of zijn de leesstrategieën onvoldoende geautomatiseerd?

Meer informatie: Förrer, M. en K. van de Mortel (2010). *Lezen...denken...begrijpen! Handboek begrijpend lezen in het basisonderwijs*. Amersfoort: CPS.
Inspectie van het Onderwijs (2010). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2008/2009*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

